

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Quid sit iustitia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

redundat. Unde si dā naretur filius, non est let a damnatione extrans pater. Et hoc experientia testatur. Propter hoc enim. Sicut dicitur. Locrensiū princeps; cum filio uterque esset. eruentis oculus; inter se & filium eruentis dicitur oculus. Propter hoc quoque David oculo Amou ab Absalom, parcendo Absalom, sibi ipsi pepercit. No est igitur, absolute loquendo, inter patrem & filium iustum simpliciter, quomodo dicitur, sumatur.

Lib. 1. c. 3. In s. p. c. i. q. 2. tom. 5.

* Arg. 1. & i. fin. corp. ar.

Quod naturalis rō inter omnes hoīes constituit id, qd apud omnes gentes custoditur, uocaturq; ius gentium. Et per hoc patet responsio ad Primum.

AD SECVNDVM dicendū, qd hūc hominem esse seruum absolute considerādo, magis quā aliu, nō hēt rōnem naturalē: sed solum fm aliquam utilitatē consequentē, inquantū utile est huic, qd regatur a sapientiori, & illi qd ad hoc iuuetur, ut dicitur in 1. Polit. Et ideo seruitus pertinet ad ius gentium est naturalis secundum modum, sed non primo modo.

AD TERTIVM dicendū, qd quia ea quae sunt iuris gentiū, naturalis ratio dicitur, puta, ex proprio habentia aequitatem: inde est, qd non indigent aliqua speciali institutione, sed ipsa naturalis ratio cam instituit, ut dicitur in 1. Polit.

ARTICVLVS IIII.

Utrum debeat specialiter distingui ius paternum & dominium.

Infra q. 58. ar. 7. ad 3. Et 2. dist. 44. q. 2. ad 1. cor. Et 5. Eth. lec. 11. lib. de offic. ca. 24. circa finem tom. 1. art. 1. huius q. 1. art. 1. ad 1. 1. 2. q. 90. ar. 2.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod nō debeat specialiter distingui ius paternum & dominium. Ad iustitiam n. pertinet reddere unicuique quod suū est, ut dicitur Ambrosius in 1. de Officiis. sed ius est obiectum iustitiae, sicut dictum est. ergo ius ad unumquemque equaliter pertinet: & sic non debet distingui specialiter ius patris & domini. 2. Prater. Ratio iusti est lex, ut dictum est: sed lex respicit commune bonum ciuitatis, & regni, ut supra habitum est, non autem respicit bonum priuatum unius personae, aut tertiū unius familiae. non ergo dēt esse aliquod speciale ius, uel iustum dominium, uel paternum, cum dominus & pater pertineant ad domum, ut dicitur in 1. Politic.

† ca. 3. to 5.

Li. 1. c. 6. circa finē to. 5.

Li. 1. c. 6. circa finē to. 5.

* lib. 8. c. 12. tom. 5. † li. 1. Pol. c. 3. & 4. to. 5. D. 803.

3. Prater. Multae aliae sunt differentie graduum in hominibus, ut puta, quod quidam sunt milites, quidam sacerdotes, quidam principes. ergo ad eos dēt aliquod speciale iustum determinari.

SED CONTRA est, qd Phil. in 5. Eth. spāliter a iusto politico distinguit dñatiū & pñū, & alia hmoi.

RESPON. Dicendum, quod ius, siue iustum dicitur per commensurationem ad alterum. Alterum autē pōt dici dupliciter. Vno modo, qd simpliciter est alterum, sicut quod est omnino distinctum: sicut apparet in duobus hominibus, quorū unus non est sub altero, sed ambo sunt sub uno principe ciuitatis: & inter tales secundum Phil. in 5. Ethic. est simpliciter iustum. Alio modo dicitur aliquid alterum non simpliciter, sed quasi aliquid eius existēs. Et hoc modo in rebus humanis filius est aliquid patris, quia quoddammodo est pars eius, ut dicitur in 8. Eth. & seruus est aliquid Dñi, quia est instrumentū eius, ut dicitur in 1. Politic. Et ideo patris ad filium non est comparatio, sicut ad simpliciter alterū. Et pp hoc non est ibi simpliciter iustum, sed quoddam iustum. I. paternum: & eadem rōne nec inter dñm & seruum, sed est iter eos dominium iustum. Vxor autem, quamuis sit aliquid uiri, quia comparatur ad eā sicut ad propriū corpus, ut patet per Apost. ad Ephes. 5. tamen magis distinguitur a uiro, quā filius a patre, uel seruus a dño. Assumitur. n. in quamdam socialem uitā matri-

monii: & ideo, ut Philof. dicit inter magis est de ratione iusti, quā inter pateris uel dominii & serui: quia cum uiuere debeat in immediatā relationem ad dominum, uel paterem, ut patet in 1. Politic. ideo magis est etiam simpliciter politicum iustum, quā economicum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod pertinet reddere ius suum unicuique, ut patet in diuersitate unius ad alterum. Sed dicitur quod sibi debetur, non proprie iustum. Et quia quod est filii, est patris, & uicē uicē, est dominii deo non est proprie iustum filium, uel domini ad seruum.

AD SECVNDVM dicendum, quod iustum filius, est aliquid patris, & similitudinem seruus, est aliquid domini. Vnde ut consideratur ut quidam homo, est iustum se subsistens ab aliis distinctum a iustitia. Et propter hoc est aliquid leges, quae sunt patris ad filium, uel domini ad seruum, hoc deficit ibi perfecta ratio iusti, ut patet in 1. Politic. dicendum, quod in ueritatibus personarum, quae sunt in immediatā relationem ad communitatis, & ad principem ipsius: & ideo ad secundam perfectam rationem iusti dicitur istud iustum secundum diuersitatem: & dicitur ius militare, uel magistratum, ut patet in 1. Politic. non propter defectum simpliciter dicitur paternum & dominium, sed quod unicuique cōditioni personae proprium officium aliquid proprium debetur.

AD TERTIVM dicendum, quod hoc deficit ibi perfecta ratio iusti, ut patet in 1. Politic. dicendum, quod in ueritatibus personarum, quae sunt in immediatā relationem ad communitatis, & ad principem ipsius: & ideo ad secundam perfectam rationem iusti dicitur istud iustum secundum diuersitatem: & dicitur ius militare, uel magistratum, ut patet in 1. Politic. non propter defectum simpliciter dicitur paternum & dominium, sed quod unicuique cōditioni personae proprium officium aliquid proprium debetur.

QVAESTIO LVIII.

De iustitia, in duodecim articulis.

¶ INDE considerandum est de iustitia, circa quam quaeruntur haec.

- ¶ Primo, Quid sit iustitia.
- ¶ Secundo, Utrum iustitia semper sit actus.
- ¶ Tercio, Utrum sit uirtus.
- ¶ Quarto, Utrum sit in uoluntate, sicut actus.
- ¶ Quinto, Utrum sit uirtus generalis.
- ¶ Sexto, Utrum secundum quod est actus, sit in essentia cum omni uirtute.
- ¶ Septimo, Utrum sit aliqua iustitia particularis.
- ¶ Octauo, Utrum iustitia particularis sit propria materia.
- ¶ Nono, Utrum sit circa passionem, uel rationes tantum.
- ¶ Decimo, Utrum medium iustitiae sit actus.
- ¶ Undecimo, Utrum actus iustitiae sit uirtus, cuiusque quod suum est.
- ¶ Duodecimo, Utrum iustitia sit propria materies uirtutes morales.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum conuenienter diffiniatur iustitia, quod est constans uoluntas, ius suum unicuique reddere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur conuenienter diffiniatur iustitia, quod est iustitia est perpetua & constans uoluntas unicuique tribuens. Iustitia enim, quae est

in 5. Ethic. est habitus, a quo sunt aliqui operatiui iustorum, & a quo operantur, & uolunt iusta: sed uoluntas nominat potentiam, uel etiam actum: ergo inconuenienter iustitia dicitur esse uoluntas.

¶ 2 Præ. Rectitudo uoluntatis non est uoluntas, a quo in si uoluntas esset sua rectitudo, sequeretur, quod nulla uoluntas esset peruersa: sed secundum Antiquum in libro de Veritate, Iustitia est rectitudo ergo iustitia non est uoluntas.

¶ 3 Præ. Sola Dei uoluntas est perpetua si ergo iustitia est perpetua uoluntas, in solo Deo erit iustitia.

¶ 4 Præ. Omne perpetuum est constans, quia est immutabile. superflue ergo utrumque ponitur in definitione iustitie, & perpetuum, & constans.

¶ 5 Præ. Reddere ius unicuique pertinet ad principem: ergo si iustitia sit, unicuique ius suum tribuere, sequitur quod iustitia non sit nisi in principe, quod est inconueniens.

¶ 6 Præ. Aug. dicit in lib. de moribus Ecclesie, quod iustitia est amor, Deo tantum seruicium. non ergo reddit unicuique quod suum est.

RESPON. Dicendum, quod predicta iustitie definitio conueniens est, si recte intelligatur. Cum enim omnis uirtus sit habitus, qui est principium boni actus, necesse est quod uirtus diffiniatur per actum bonum, quod est circa ea, quæ ad alterum sunt, sicut circa propria materiam uirtutis. Est autem iustitia præcipue circa ea, quæ ad alterum sunt, sicut circa propriam materiam, ut infra patebit. Et ideo actus iustitie per comparationem ad propriam materiam uirtutis, & obiectum tangitur cum dicitur, Ius suum unicuique tribuere. Quia, ut Isidorus dicit in libro Ethymolo. Iustus dicitur, quia ius custodit. Ad hoc autem quod aliquis actus circa quameumque materiam sit uirtuosus, requiritur, quod sit uoluntarius, & quod sit stabilis & firmus: quia Philosopho dicit in secundo Ethicor. quod ad uirtutis actum requiritur, primo quidem quod operetur sciens: secundum autem, quod eligens, & propter debitum finem: tertio, quod immobiliter operetur. Primum autem horum includitur in secundo, quia quod per ignorantiam agitur, est inuoluntarium, ut dicitur in 3. Ethic. Et ideo in diffinitione iustitie primo ponitur uoluntas ad ostendendum, quod actus iustitie debet esse uoluntarius. Additur autem de constantia & perpetuitate, ad designandam actus firmitatem. Et ideo prædicta definitio non est completa definitio iustitie, nisi quod actus ponitur pro habitu, qui per actum specificatur: habitus enim ad actum dicitur. Et si quis uellet eam in debitam formam definitionis reducere, posset sic dicere, quod iustitia est habitus, secundum quem aliquis constanter & perpetua uoluntate ius suum unicuique tribuit. Et quasi est eadem definitio cum ea, quam Philosopho ponit in 5. Ethic. dicens, quod iustitia est habitus, secundum quem aliquis dicitur operari secundum electionem iusti.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uoluntas hic nominat actum, non potentiam. Est autem consuetudinem, quod apud auctores habitus per actus diffiniatur, sicut Aug. dicit super Ioan. quod fides est crede re quod non uides.

AD SECUNDUM Dicendum, quod neque etiam iustitia est essentialiter rectitudo, sed causaliter tantum. Est enim habitus secundum quem aliquis recte operatur, & uult.

AD TERTIUM Dicendum, quod uoluntas potest dici perpetua dupliciter. Vno modo, ex parte ipsius actus, qui perpetuo durat. Et sic solius Dei uoluntas est perpetua: Alio modo ex parte obiecti, quia scilicet aliquis uult perpetuo facere aliquid: & hoc requiritur ad rō

ne iustitie. Non enim sufficit ad rationem iustitie, quod aliquis uelit ad horam in aliquo negotio seruare iustitiam, quia uix inuenitur aliquis, qui uelit in omnibus iniuste agere: sed requiritur quod homo habeat uoluntatem perpetuo, & in omnibus iustitie conseruandi.

AD QUARTUM Dicendum, quod quia perpetuum non accipitur secundum durationem perpetuam actus uoluntatis, non superflue additur, constans, ut sicut per hoc quod dicitur, perpetua uoluntas, designatur quod aliquis gerat in proposito perpetuo iustitiam conseruandi, ita etiam per hoc quod dicitur, constans, designatur quod in hoc proposito firmiter perseueret.

AD QUINTUM Dicendum, quod iudex reddit quod suum est per modum imperantis, & dirigentis, quia iudex est iustum animatum, & princeps est custos iusti, ut dicitur in 5. Ethicor. sed iudex reddit quod suum est unicuique per modum executionis.

AD SEXTUM Dicendum, quod sicut in dilectione Dei includitur dilectio proximi, ut supra dictum est: ita etiam in hoc, quod homo seruit Deo, includitur quod unicuique reddat quod debet.

ARTICVLVS II. Quid sit iustitia.

Primum iustitia semper sit ad alterum.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod iustitia non semper sit ad alterum. Dicit enim Apostolus ad Rom. 3. quod iustitia Dei est per fidem Iesu Christi: sed fides non dicitur per comparationem nisi hominis ad alterum. ergo neque iustitia.

¶ 2 Præ. Secundum Aug. in lib. de moribus Ecclesie. Ad iustitiam pertinet ob hoc, quod seruit Deo, bene imperare ceteris, quæ homini sunt subiecta: sed appetitus sensitiuus est homini subiectus, ut patet Gen. 4. ubi dicitur. Subter te erit appetitus eius. scilicet peccati, & tu dominaberis illius: ergo ad iustitiam pertinet dominari proprio appetitui, & sic erit iustitia ad seipsum.

¶ 3 Præ. Iustitia Dei est æterna: sed nihil aliud est Deo coæternum: ergo de ratione iustitie non est, quod sit ad alterum.

¶ 4 Præ. Sicut operationes, quæ sunt ad alterum, indigent rectificari, ita et operationes, quæ sunt ad seipsum: sed per iustitiam rectificatur operatio, secundum illud Pro uerb. 11. Iustitia simpliciter dirigit uiam eius. ergo iustitia non est solum circa ea quæ sunt ad alterum, sed et circa ea quæ sunt ad seipsum.

SAD CONTRA est, quod Tullius dicit in lib. de Offic. quod iustitia ea ratio est, qua societas hominum inter ipsos, & uitæ communis continetur: sed hoc importat respectum ad alterum: ergo iustitia est circa ea quæ sunt ad alterum.

RESPON. Dicendum, sicut supra dictum est, cum nomen iustitie

Lib. 5. c. 6. a medio, to. 5.

Q. 24. ar. 1.

Super quæst. quinque generalibus articulis secundum.

Art. 2. omisso i. q. 58. in responsione ad ultimum, aduerte, quod actiones quæ sunt ad alterum, dupliciter egent specialem reificationem in comparatione ad agentem. Primo, ratione passionum, quæ immiscentur huiusmodi actionibus: sicut reificationi pecunie ablata immiscetur tristitia adicienda a se proprio commo dum, & adulterio cupiditate carnis.

Et sic hæ actiones reificentur aliis uirtutibus moralibus, puta liberalitate, castitate, uel aliqua alia huiusmodi. Secundo, ratione ipsius uoluntatis: quam oportet ex electione proprie, & immobiliter æqualitatem ad alterum facere, & seruare. Et sic hæ actiones reificentur habitu iustitie. Eius enim est non solum reificare actiones in ordine ad alterum, sed etiam ad agentem quantum ad id, quod se tenet ex parte uoluntatis solius, & non quantum ad id, quod se tenet ex parte uoluntatis, ut alteratur passionibus, ut patet si fingamus iustum non manifestum. Distribuet enim, uel reificet ius suum unicuique, sed cum turbatione & indignatione. Et ita actus

Ca. 15. circa medium to. 5.

Li. 1. in c. de iustitia i. pri.

Q. 126. ar. 1. 2. & 3.